

EKONOMİK GÖRÜNÜM VE EĞİLİMLER

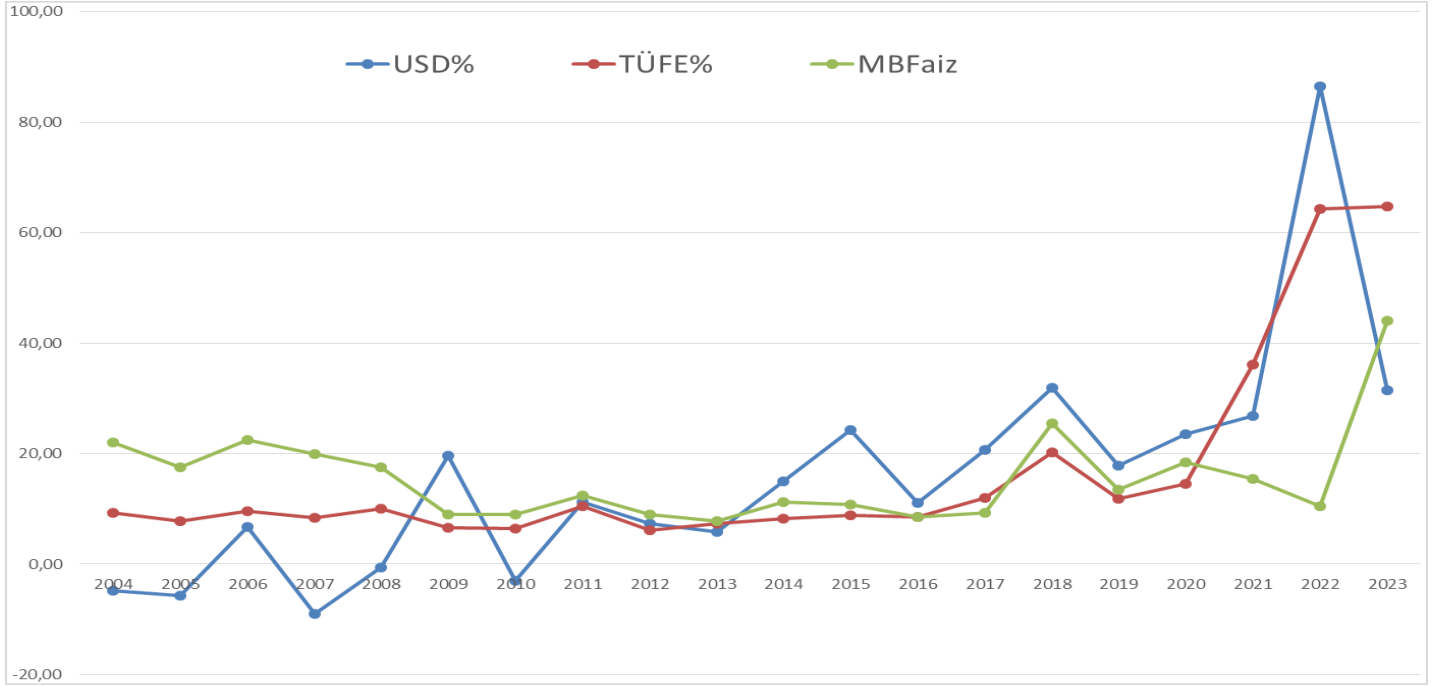
Orhan KURUÜZÜM
Prof.Dr.

18.OCAK.2024

Ülkemizin uzun bir süredir içinde bulunduğu ekonomik durumu, görünümü ve beklentileri genellikle üç ana gösterge üzerinden değerlendirmek, yaygın ve etkili bir davranış kalıbı haline gelmiştir.

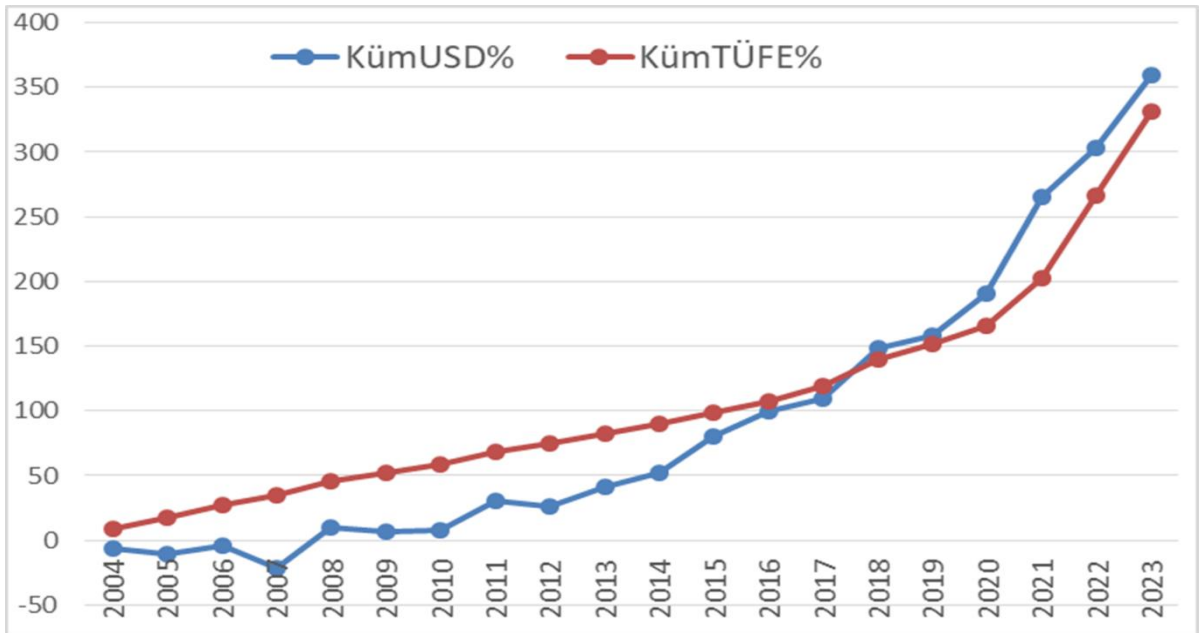
Türkiye ekonomisinin adeta Bermuda üçgeni konumuna gelen bu göstergeler; döviz, faiz ve enflasyon olmuştur.

Şekil-1. ABD Doları, Tüketici Enflasyonu ve Merkez Bankası Faizi Eğilimleri (%)

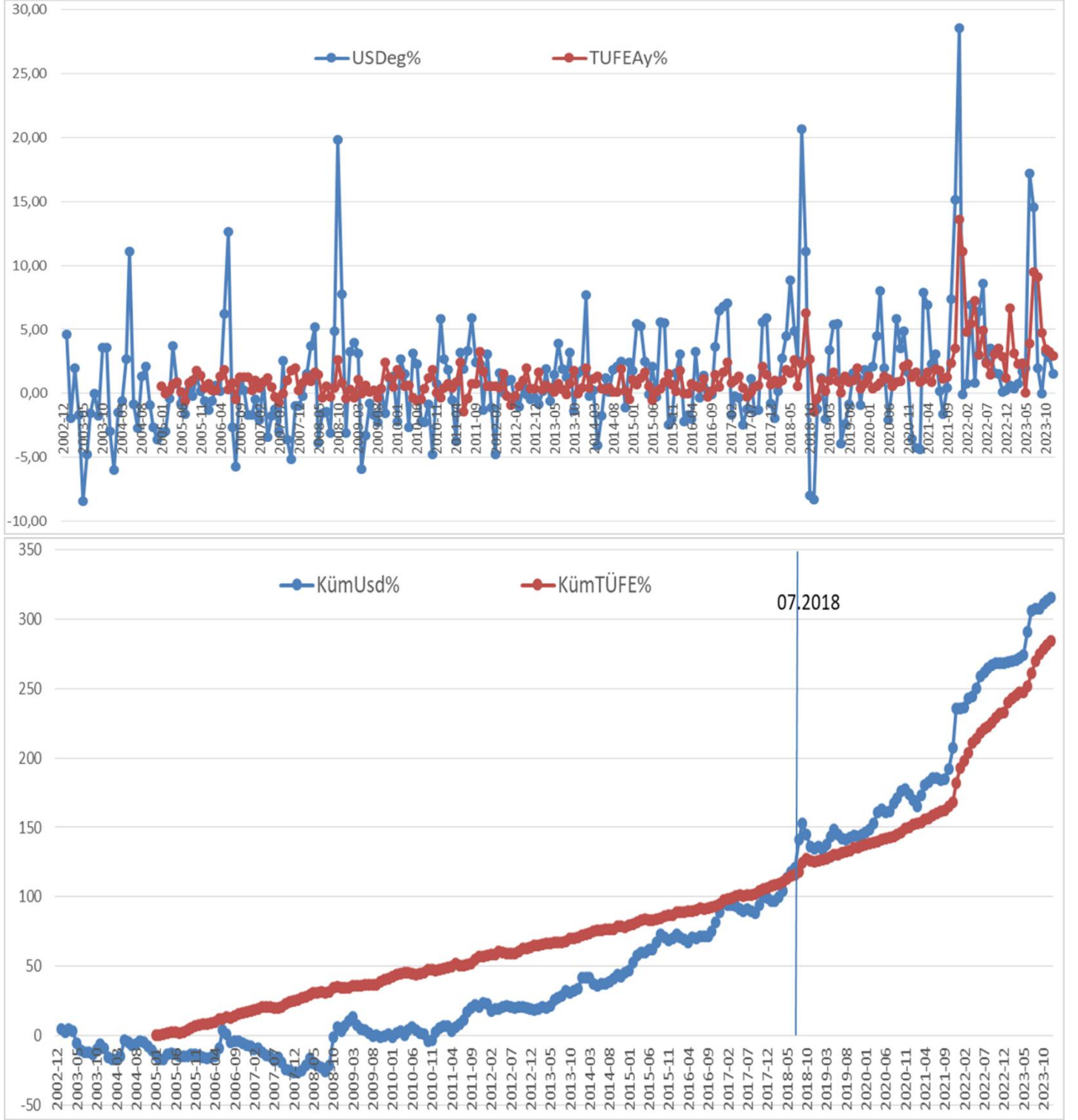
Şekil-1’de, 2004-2023 dönemindeki USD (mavi çizgi), TÜFE (kırmızı çizgi) ve Merkez Bankası Faizi (yeşil çizgi) ile gösterilmiştir. Yıllık yüzde değişimleri gösteren bu eğilimler, 2018 yılına kadar belirli bir rotaya sahipken bu tarihten sonra rota değiştirilmiştir. Bir diğer olan da varyans ya da dalgalanma boylarının 3 gösterge için ciddi artmış olmasıdır. Yani dalga boyunun; yıllık %8.5 ile Merkez Bankası faizi en düşük ve %75 ile ABD doları en yüksek noktalarını oluşturmuştur.

Şekil-2. Kümülatif ABD Doları ve Tüketici Enflasyonu Eğilimleri (%)

Yıllık artışların dalga boyları etkisini ortadan kaldırmak için yıllık birikimli (toplam) değerler alındığında Şekil-2 eğilimleri ortaya çıkmaktadır. Burada mavi çizgi ile USD ve kırmızı çizgi ile de TÜFE gösterilmiştir. Görüldüğü gibi 2004-2018 döneminde ABD doları % değişimi, tüketici enflasyonunun altında kalırken 2018 yılından itibaren bu eğilimin tersi söz konusu olmuştur.

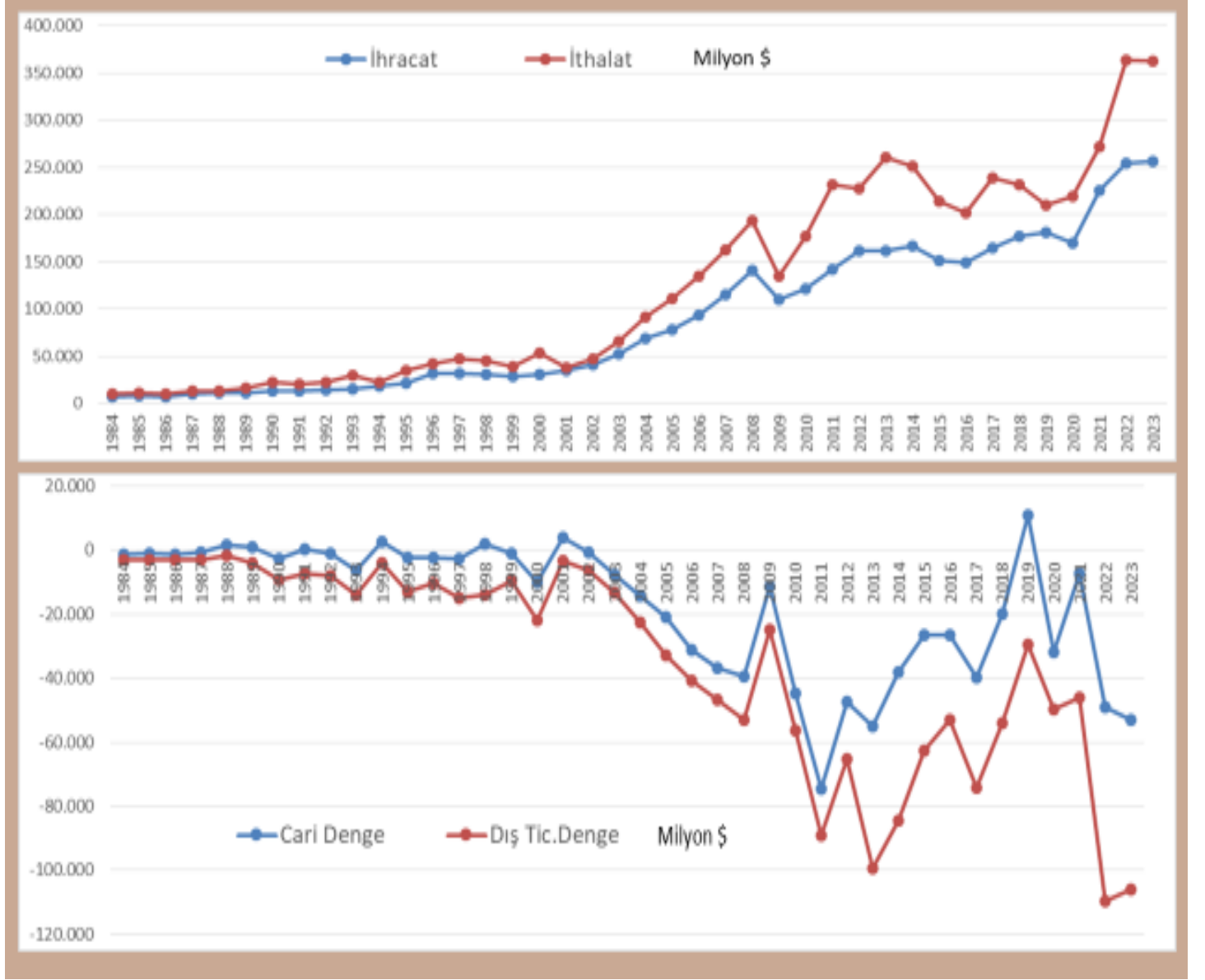
Şekil-3. ABD Doları ve Tüketici Enflasyonu Aylık ve Kümülatif Değişimler Eğilimi (%)

Şekil-3'te ise bu sefer 2002-2023 dönemi için aylık olarak aynı göstergelerin eğilimleri verilmiştir. Üst çizimdeki aylık eğilimler, TÜFE (tüketici enflasyonu) ile USD (ABD doları) göstergelerinin dalgalanmalarını göstermektedir. Açıkça fark edildiği gibi USD'nin aylık dalgalanması genellikle TÜFE'nin altında kalmıştır. 2018 yılına kadar olan dönemde 2008, Ekim ayı hariç genellikle TÜFE'nin etrafında bir dalgalanma gösteren USD; 2018, Ekim ayından itibaren aşırı boyutlarda dalgalanma göstermeye başlamıştır.

Alt çizimde bu dalgalanmaların aylık etkisini bertaraf ettiğimizde de benzer bir tarihte USD'deki birikimli artış kalıcı olarak TÜFE'nin üzerine çıkmıştır. Bu durum dövizdeki nispi hızlı artışların enflasyon üzerinde kalıcı ve yapışkan etkiler yarattığını göstermektedir.

Şekil-4. Dış Ticaret ve Cari Denge Eğilimleri.

Şekil-4'te iki çizim halindedir ve her ikisi de 1984-2023 dönemini kapsamaktadır. Üst çizimde ihracat mavi çizgi ile ve ithalat ise kırmızı çizgi ile gösterilmiştir. İhracat ve ithalat rakamlarının milyon USD cinsinden gösterildiği üst çizimde ilk dikkat çeken konu, 1984-2004 döneminde ihracat ve ithalattan oluşan yıllık dış ticaretimizin 50 milyar USD'nin altında ve birbirine çok yakın seyrettiği bir eğilim içinde olduğudur. İkinci dikkat çeken konu ise 2004 yılından itibaren hem ihracatta hem de ithalatta 50 milyar USD bandını kalıcı olarak aştığımızdır. Üçüncü konu ise artan dış ticaretimizin yapısındaki radikal ve kalıcı değişimdir. Bu değişim; ithalatımızın ihracatımızdan çok daha hızlı arttığı yönünde olmuştur.

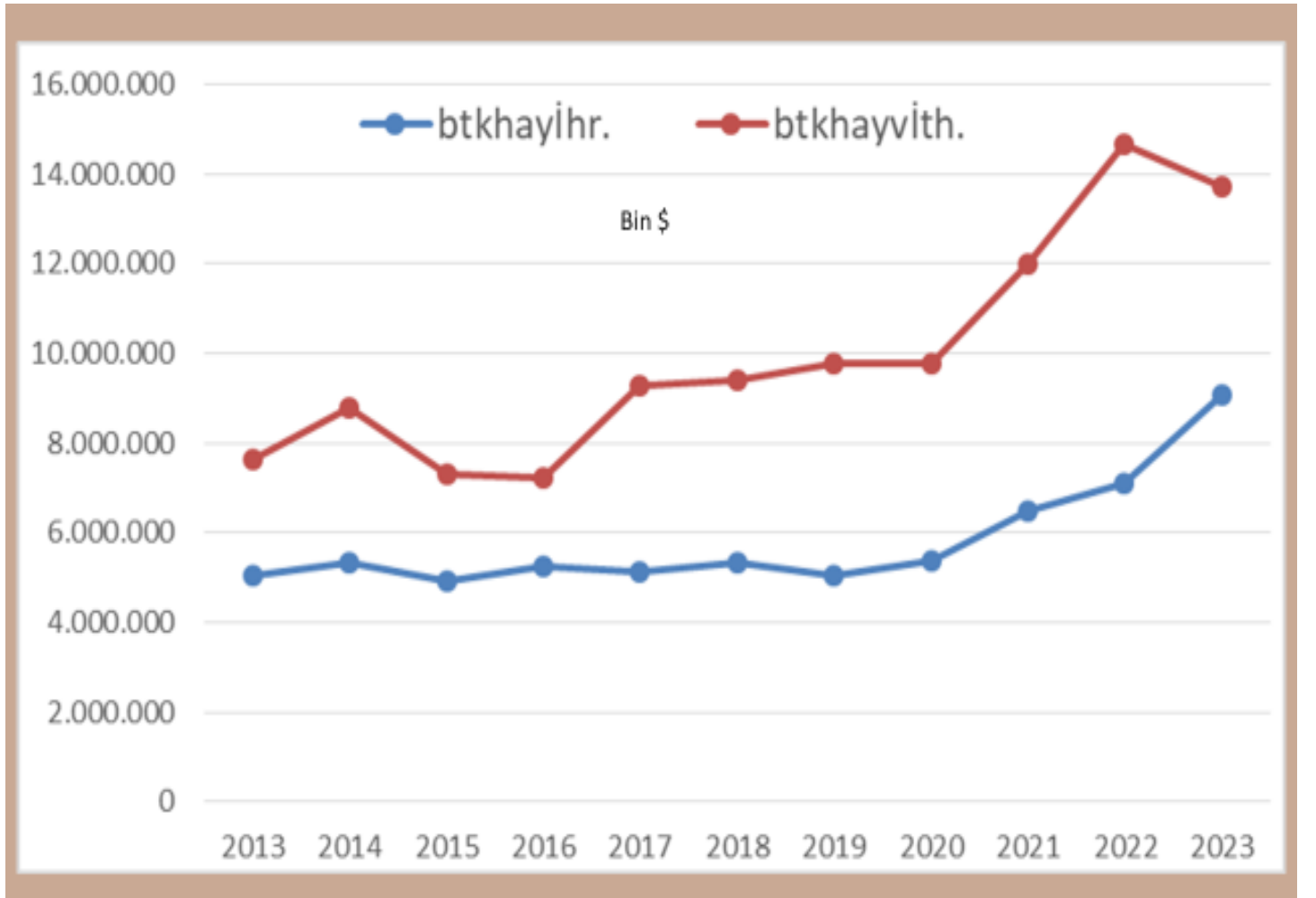
Her ne kadar 1984-2003 ve 2004-2023 dönemlerindeki ihracatın ithalatı ortalama karşılama oranları, %72 civarında birbirine yakın da olsa nominal rakamlar 5 kat artmış durumdadır. Yani ilk dönemde 1 USD açık verirken ikinci dönemde 5 USD açık verir hale gelmişiz. Ancak karşılama oranları birbirine yakın seyretmiştir. Bu demektir ki, dış ticarete rakamları büyütme, ihracatın ithalatı karşılama oranına bir etkisi olmamıştır. Brüt katma değer ciro – girdiler olduğu hatırlanırsa dış ticaretimiz, ikinci dönemde ciddi boyutta negatif katma değer üretebilmiştir.

Alt çizimdeki cari denge ise özellikle 2013 yılından itibaren dış ticaret dengesinden çok daha büyük açık üretmeye başlamıştır. 2022 yılı yaklaşık 110 milyar USD açık ile dış ticaretin rekor açığını oluştururken 2013 ve 2023 yılları ise 55 milyar USD civarındaki rekor açıkla cari açığın rekor kırdığı yıllar olmuştur.

Toplam dış ticarete ve cari işlemlerde son 20 yıl, giderek büyüyen açıklarla geçmiştir. Bu durum kaçınılmaz olarak ekonomide gittikçe artan bir döviz açığı yani talebi yaratmıştır. Ekonomimizin döviz bağımlılığının kaynağı da bu durumandır. Unutmamalıyız ki ekonomimizin dış ticaret ve cari işlemler bakımından temel sorunu, ihracat yetersizliği değildir. Temel sorun ithalat bağımlılığıdır. Çünkü verimliliğimiz son 20 yılda dünya ve rakiplerimizle rekabet edemeyecek kadar kötüye gitmiştir. Tabii bu kötüye gidiş üretkenliğimizi de olumsuz etkilemiştir.

Bizim açımızdan önemli bir dış ticaret ilişkisi de tarımsal ürünlerle ilgilidir. Dış ticaret istatistiklerinde genellikle tarım ve gıda birlikte açıklanmaktadır ve değerlendirilmektedir. Birincil (primer) tarımsal ürünler bakımından son derece dikkat dağıtıcı ve yanıltıcı olan bu değerlendirmeler, tarımsal faaliyetlerini dış rekabete açık şekilde yapan kesim için yok edici etkiler yaratmaktadır. Çünkü pek çok nedenle tarımsal verimliliğimiz de nispi olarak ciddi düşüş eğilimi içerisine girmiştir.

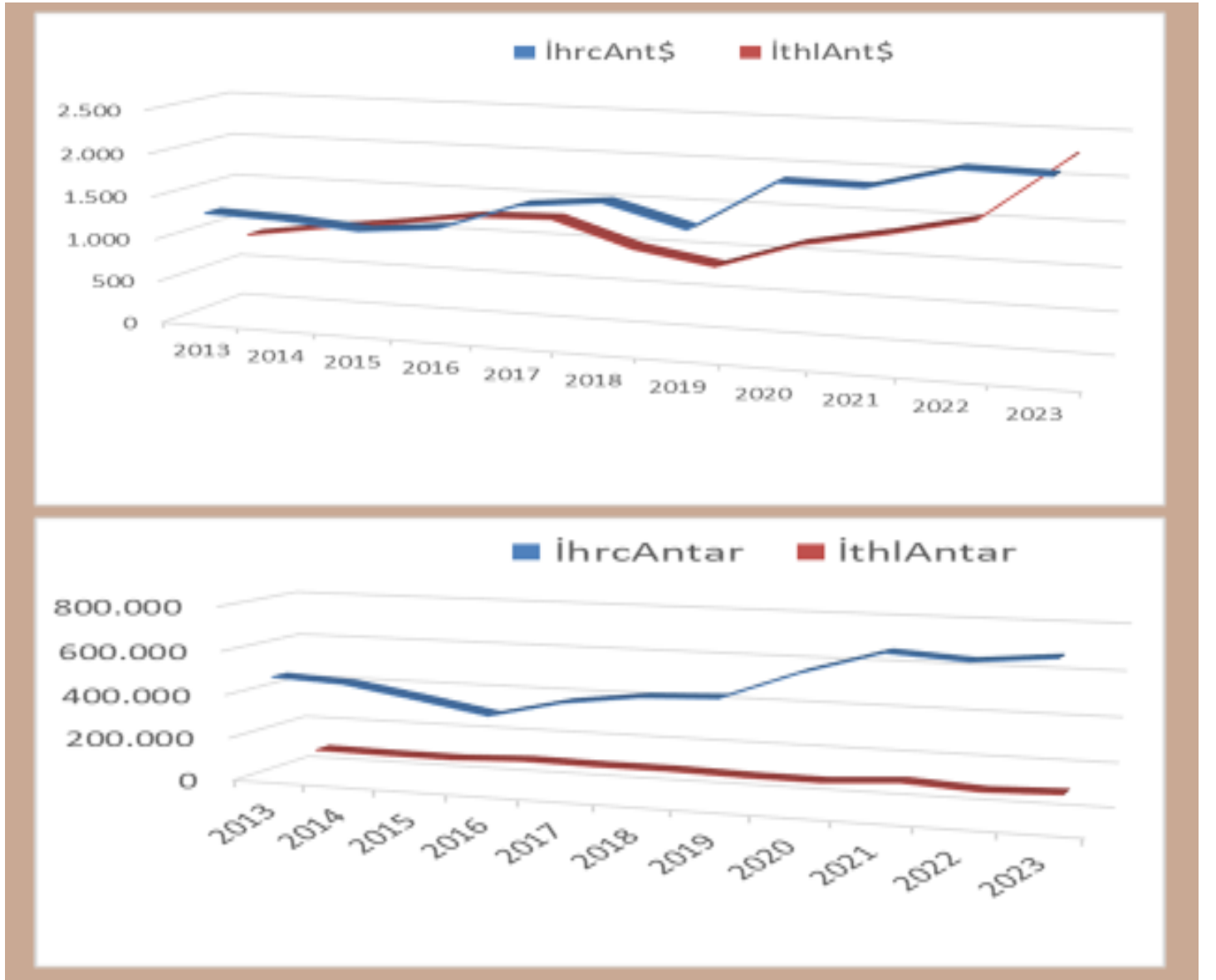
Şekil-5. Bitkisel ve Hayvansal Dış Ticaret Eğilimleri (bin \$)

İstatistik kurumlarının 2013 yılından itibaren paylaştığı verilere göre Şekil-5'te mavi çizgi ile bitkisel ve hayvansal ihracat verileri ve kırmızı çizgi ile de bitkisel ve hayvansal ithalat verileri gösterilmiştir. Her ne kadar tarımda net ihracatçı olduğumuz görüşleri dile getirilse de birincil tarımsal ürünler itibariyle bu görüş tamamen yanlıştır.

Yukarıdaki eğilimler dikkate alınırsa en azından son 11 yılda hiçbir zaman net ihracatçı konumunda olmamışızdır. İhracat aleyhine olan fark da giderek büyümüştür.

Şekil-6. Antalya'nın Dış Ticaret ve Tarımsal Dış Ticaret Eğilimleri. (bin\$)

Antalya ekonomisinin dış ticaret performansı, Türkiye ortalamasının üzerinde olmuştur. Özellikle net ihracatçı özelliğimiz, yani ithalatından çok ihracat yapma özelliğimiz, 2013-2023 döneminde de daha önceki yıllarda olduğu gibi pozitif seyretmiştir. Bu tespitin toplam dış ticaret için iki istisnası 2015 ve 2023 yılları olmuştur. Bu yıllarda ithalatımız, ihracatımızı geçmiştir. Burada odaklanmamız gereken temel konu, pozitif net ihracatçı yapımızı kaybetmemek üzerine kurulu olmalıdır. Her ne kadar nominal dış ticaret rakamlarımız nispi düşük kalsa da bu rakamları artırmanın temel stratejisi, pozitif net ihracatçı yapımızı koruyup artırarak dış ticaretimizi geliştirmek olmalıdır.

Şekil-6'nın üst çiziminde mavi çizgi ile Antalya'nın toplam ihracatı, kırmızı çizgi ile de toplam ithalatı gösterilmiştir. Büyük ölçüde ihracatın ithalattan fazla seyretmesine karşılık 2015 yılı Rusya krizi ve 2023 yılı rakamları, net ihracatı tersine çevirmiştir. Her iki yılda da dikkat çeken konu, ithalatımız artmaya devam ederken ihracatımız azalmaktadır. Yani daha düşük oranda da olsa kentimiz ekonomisi için de benzer bir ithalat bağımlılığı söz konusudur.

Alt çizimde ise mavi çizgi ile Antalya tarımsal ihracatı verilirken kırmızı çizgi ile ithalatı verilmiştir. Buna göre tarımsal ithalatımız; ihracatımız ne olursa olsun ciddi bir etkilenmeye maruz kalmamıştır. Yani tarımsal ithalatımız, ikame edici değildir.

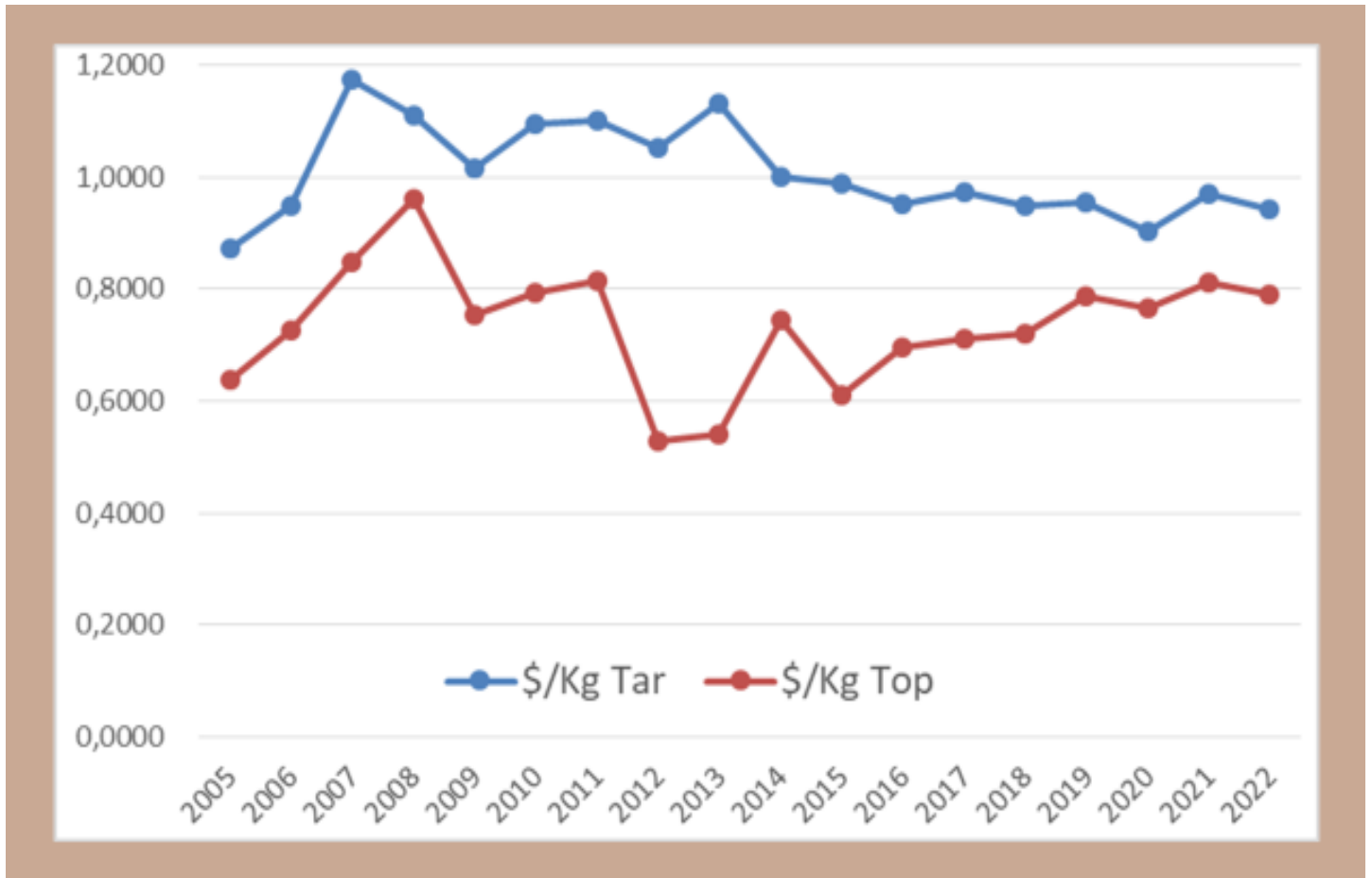
2015 yılındaki tarımsal ihracat azalmasına rağmen ithalat benzer düzeyde kalmıştır. Buna rağmen ihracattaki en kötü yılda net tarımsal ihracatçı özelliğimiz ciddi bir daralma görmemiştir.

2019-2021 döneminde ise tarımsal ihracatımız tarihi artışlar yaşamıştır. 2022-2023 döneminde ise tarımsal ihracatımızdaki artış devam etse de hızını kaybetmiştir.

Genel bir değerlendirme ile Antalya'nın tarımsal ihracatı, ithalatının ortalama 3 katı düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu farkı koruyarak nominal miktarları da artırmanın yollarını bulmalıyız. Buradaki temel darboğaz ise üretim kapasitesinin zayıflığıdır. Yeni bir üretim deseni ve yapısıyla mutlaka üretim kapasitesini artırmalıyız.

Antalya'nın ihracatında dikkat çeken bir diğer konu da Kg fiyat eğilimindedir. Şekil-7'de 2005-2022 dönemindeki toplam ihracat ve tarımsal ihracat ürünlerindeki ortalama Kg fiyat eğilimi verilmiştir. Bu dönemde en dikkat çekici konulardan biri; tarımsal ihracat ürünleri ortalama Kg fiyatının, toplam ihracat ürünleri Kg fiyatından sürekli olarak yüksek seyretmesidir. Her ne kadar 2008 ve 2020 yıllarında fiyatlar birbirine yaklaşıp da genel olarak ciddi farklar yaşanmıştır. Özellikle 2009-2018 döneminde aradaki farklar, rekor düzeylere çıkmıştır. Üstelik bu durum, 2013 yılından sonra sürekli yaşanan tarımsal ihracat fiyatlarının düşme eğiliminde de devam etmiştir. Anlaşılan odur ki, Antalya'nın tarım dışı ihracat ürünlerinin Kg fiyatı düşük seyretmektedir.

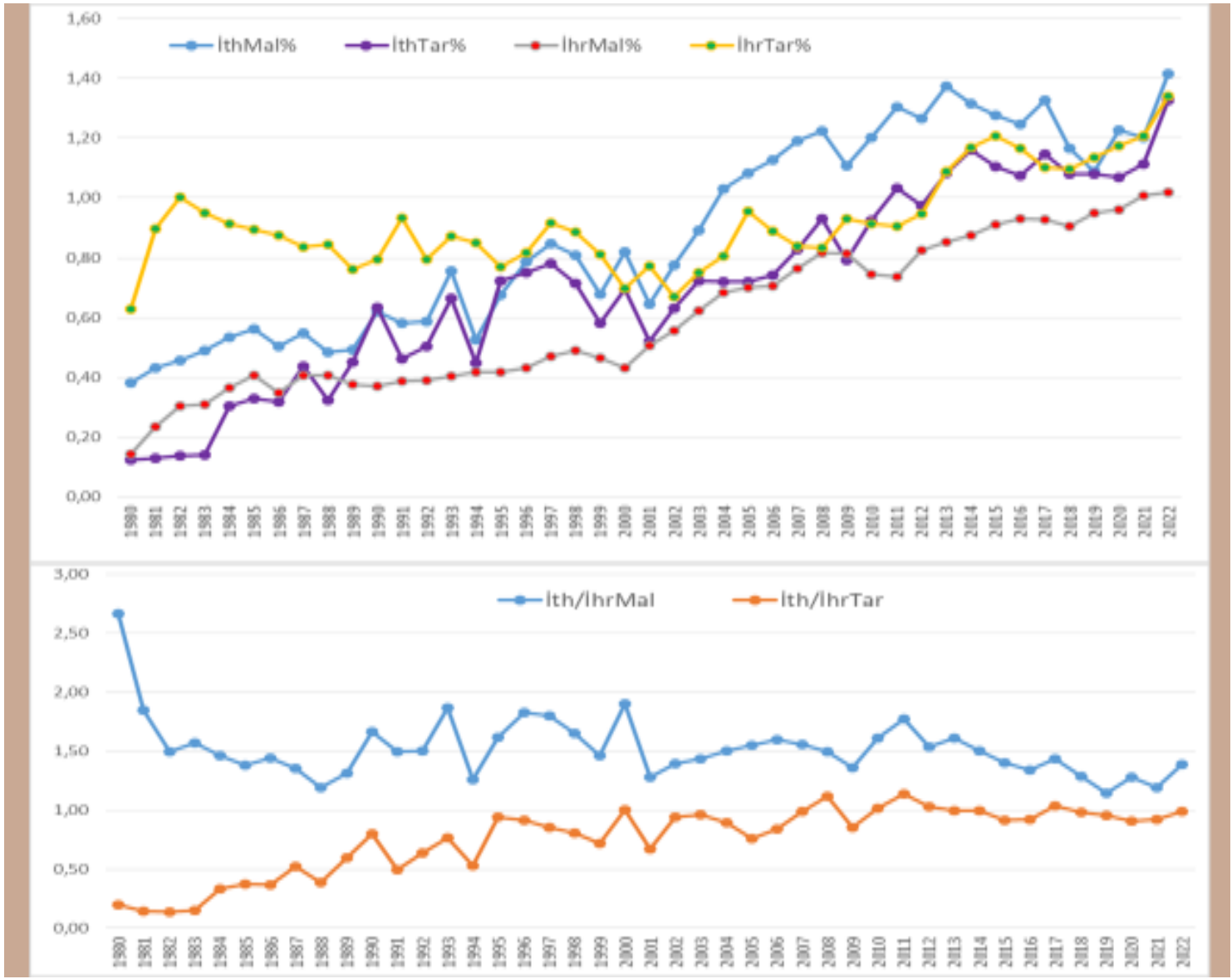
Şekil-7. Antalya ihracatının Kg fiyatı (\$)

Antalya'nın ihracat performansında dikkat çeken bir diğer konu da ihracat ürünlerinin kompozisyonundadır. Uzun bir süredir Antalya'nın toplam ihracatının yarısından fazlası yaş meyve/sebze ürünleri olmuştur. Bir dönem 1000 USD'nin üzerinde seyreden yaş meyve/sebze ihracatı ton fiyatı son yıllarda bunun altına düşmüştür.

ihracat performansı bakımından dikkat çekici diğer bir konu da kayıtlı ihracatçı firma başına ortalama ihracat hacmidir. Türkiye'de bu hacim ihracatçı firma başına yaklaşık 2.5 milyar USD'dir. Antalya'da ise bu hacim ihracatçı firma başına 1 milyon USD'nin altına düşmüştür.

Şekil-8. Türkiye Dış Ticaretinin Dünyadaki Payları Eğilimleri. (%)

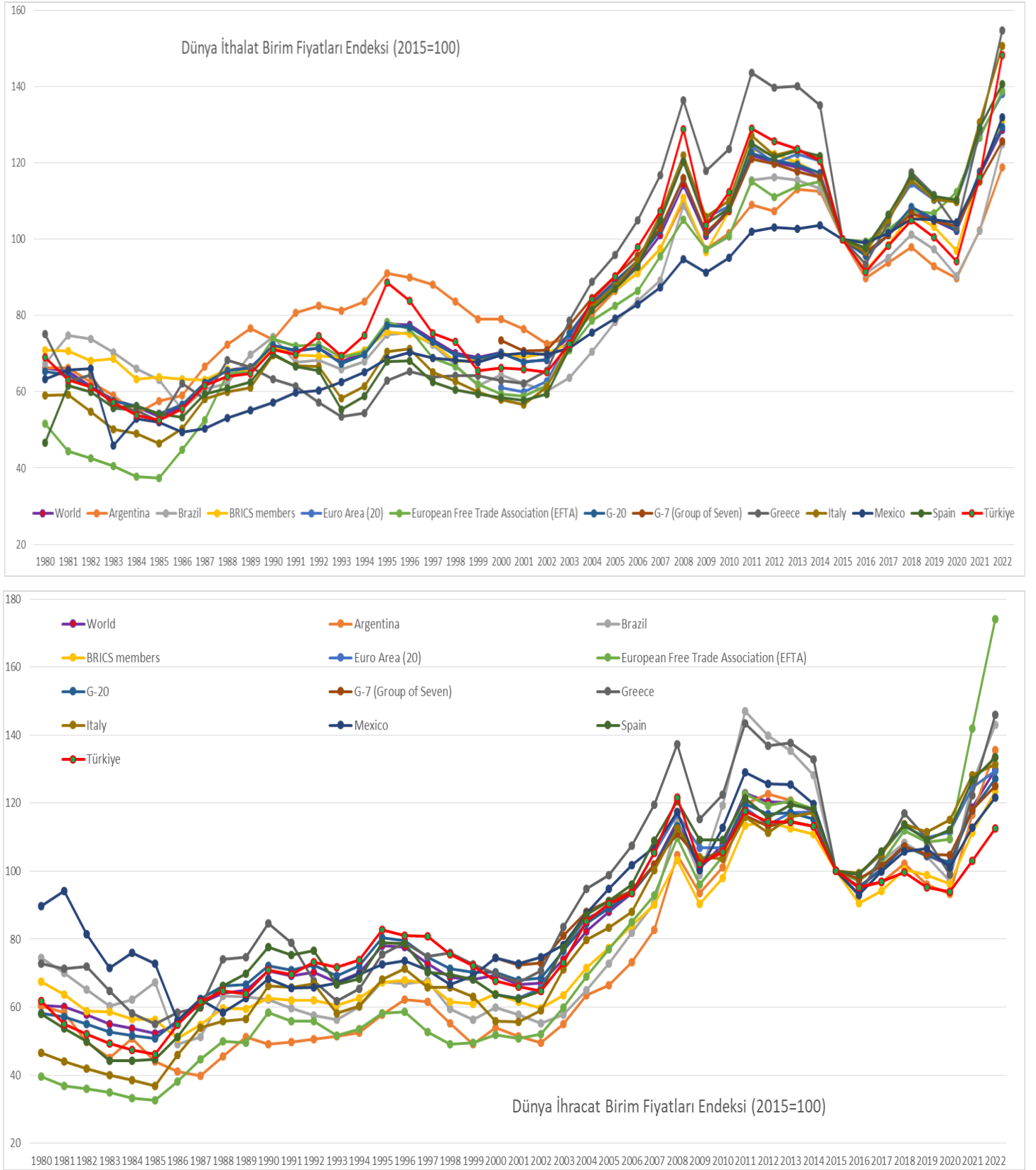
Şekil-8’de 1980-2022 döneminde Türkiye’nin dünyadaki dış ticaret paylarının eğilimleri gösterilmektedir. Burada hesaplamaya esas alınan toplam ihracat ve ithalat ile tarım ihracat ve ithalat rakamlarıdır.

Şekil-8’in üst çiziminde mor ve mavi çizgilerle Türkiye’nin sırasıyla tarımsal ithalattaki payı ve toplam ithalattaki payı gösterilmektedir. Ortası yeşil olan sarı çizgi ile Türkiye’nin tarımsal ihracattaki payı ve ortası kırmızı olan gri çizgi ile de Türkiye’nin toplam ihracat payı gösterilmektedir.

Şekil-8’in üst çiziminde ilk dikkat çeken konulardan biri 1980-2022 döneminde Türkiye’nin dış ticaretteki dünya payı yaklaşık 3 katına çıkmıştır. Özellikle ithalattaki payımız %0.4’ten %1.4’e yükselmiştir. Tarımsal ithalattaki payımız ise %0.1 civarından %1.4’e yaklaşmıştır. Tarımsal ihracattaki payımız ise %0.65’ten %1.30’a yükselmiştir. Toplam ihracattaki payımız yaklaşık %0.2’den %1’e yaklaşmıştır. Genel bir değerlendirme ile ithalattaki payımız bu dönemde ihracattaki payımızdan çok daha hızlı artmıştır.

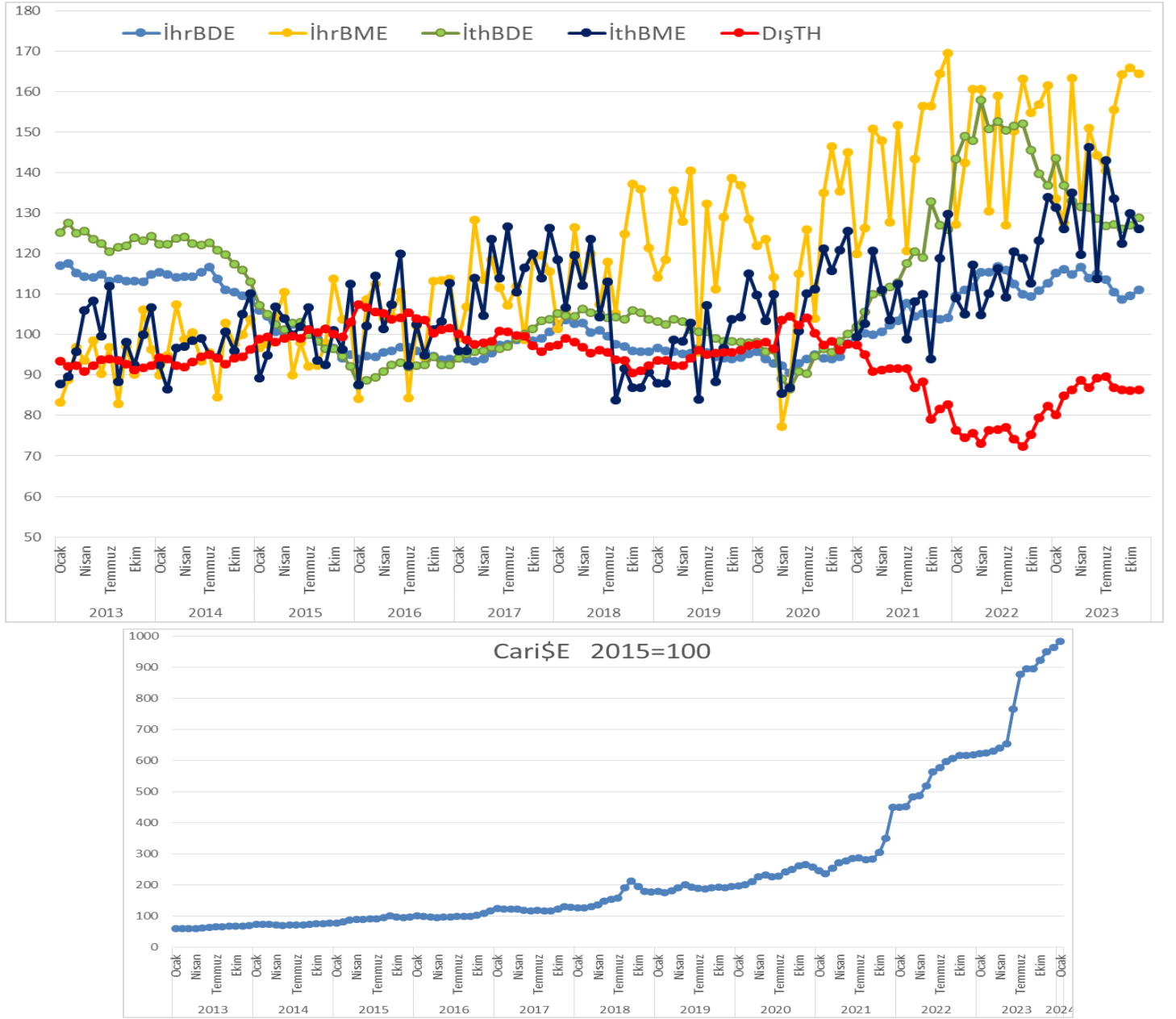
İthalat payımızın ihracat payımızdan çok daha hızlı arttığının birincil misali tarımsal dış ticaret eğilimimizdir. Şekil-8’in alt çiziminde bu durum gösterilmektedir. Mavi çizgi ile gösterilen dünya mal ithalat içindeki payımızın ihracattaki payımıza oranı eğilimi, 1985 yılından beri nispeten durağan bir seyir izlerken turuncu renk çizgi ile gösterilen tarımsal dış ticaretteki aynı oranımız sürekli artan bir eğilim içinde olmuştur. Yani tarımsal dış ticaretimizde ithalat payımız, ihracat payımızdan 5 kat hızlı artmıştır.

Şekil-9. Dünya Dış Ticaret Birim Fiyat Endeksleri Eğilimleri. (2015=100)

Şekil-9'un her iki çiziminde de yeşil renkli noktalı olan kırmızı çizgi Türkiye'yi göstermektedir. Bizim açımızdan en önemli tespit; 1980-2022 döneminde üst çizimde dünyanın en pahalı birim fiyatından ithalat yapan ilk 3 ülkesi arasında olurken alt çizimde ise dünyanın açık ara en ucuz birim fiyatından ihracat yapan ülkesi konumunda olduğumuzdur. Halbuki 1992-1999 döneminde dünyanın en pahalı birim fiyattan ihracat yapan ülkesi konumundaydık.

Şekil-10. Türkiye Dış Ticaret Birim Değer ve Miktar Endeksleri ve Ticaret Haddi Eğilimleri. (2015=100)

Şekil-10'nun üst çiziminde mavi çizgi ile ihracat birim değer endeksi, sarı çizgi ile ihracat birim miktar endeksi, yeşil çizgi ile ithalat birim değer endeksi, lacivert çizgi ile ithalat birim miktar endeksi ve kırmızı çizgi ile de dış ticaret hadderi eğilimleri 2013-2023 dönemi için verilmiştir. Burada 2015 yılı temel (100) alınmıştır.

Dış ticaret haddi, ihracat birim değer endeksinin ithalat birim değer endeksine oranıdır. Yani bu oran 100'ün üzerine çıktıkça ithalata göre daha pahalı ihracat yapıyoruz, tersi için ise ithalatımızdan daha ucuza ihracat yapıyoruz demektir. 2016 ve 2020 yıllarının bazı aylarında 105 değerine çıkmayı başarsak da bu 11 yıllık dönemde ortalama 90 düzeyinde kalmışız. Özellikle 2021 yılından itibaren sürekli tarihi düşüşler yaşamışız. Nitekim 2022 yılı son çeyreğinde ticaret haddi 70 gibi rekor düşüşler göstermiştir. 2023 yılı ilk çeyreğinde bir miktar yükseliş yaşansa da hem 90 ortalamanın altında kalmış hem de yılın ikinci yarısında tekrar 80'lere doğru düşüş söz konusu olmuştur. İhracat miktar endeksimiz 2013 yılına göre %100'den fazla artarken değer endeksimiz 120'den 110'a düşmüştür. Yani çok daha fazla miktarda ihracatımızı yaklaşık %10 daha ucuza yapmışız. İthalat miktar endeksimiz 2013 yılına göre %50 artarken değer endeksimiz de %5 artmıştır.

2013-2023 dönemindeki bu dış ticaret performansımızı değerlendirirken cari dolar endeksindeki eğilimi de dikkate almak durumundayız. Aynı yöntem ve temel yıl hesabıyla değerlendirdiğimizde USD fiyatı 20 kat artmıştır.

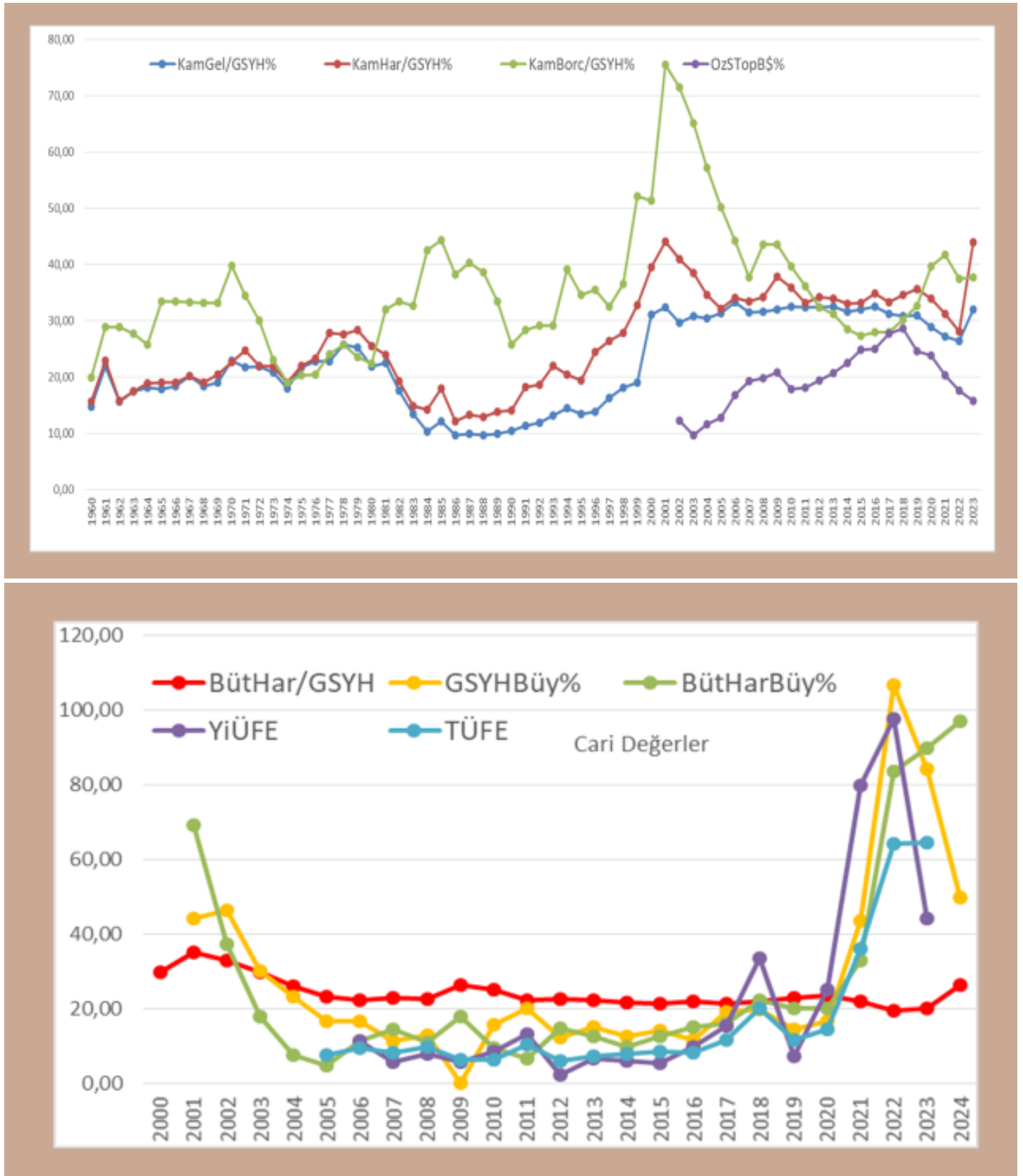
Şekil-11. FAO Dünya Gıda Fiyatları Endeksi (2014-2016=100)

Şekil-11'in üst çiziminde kısa ve orta vade için FAO dünya gıda fiyatları endeksleri verilmiştir. Soldaki çizimde 2023 yılı gıda fiyat endeksi eğilimi görülmektedir. Burada yıla 130 ile başlayan endeks, yılsonunda 118'e gerilemiştir. Ortadaki çizimde ise şeker, süt ve et ürünleri, tahıl ve bitkisel yağlar ile ilgili 2022 yılı fiyat endeksleri verilmiştir. Burada fiyatları en hızlı yükselen ve yılsonunda düşüşe geçen şeker fiyatları dikkat çekerken diğer tüm ürünlerin fiyatlarında düşüşler yaşanmıştır. Sağdaki çizimde ise son 4 yılın gıda fiyatları endeksleri verilmiştir. 2021 yılında sürekli yükseliş eğilimi gösteren endeks, 2022 yılının ilk yarısında yükselişini sürdürdükten sonra 2023 yılı boyunca düşüş göstermiştir.

Alt çizimde 1961-2023 dönemindeki uzun vadeli gıda fiyat endeksi, reel ve cari ABD doları birimlerinde verilmiştir. Burada en dikkat çekici konu, 63 yıllık dönemde dünya gıda fiyatlarının yaklaşık %20 civarında arttığıdır.

Şekil-12. Kamu Gelir, Harcama ve Borç Düzeylerinin GSYH'ya Oranları ve Özel Sektör Borç Büyüme Eğilimleri.

Şekil-12'nin üst çiziminde yeşil çizgi ile kamu borcunun GSYH (Gayrisafi Yurtiçi Hasıla)'ya oranı, kırmızı çizgi ile kamu harcamalarının GSYH'ya oranı, mavi çizgi ile kamu gelirlerinin GSYH'ya oranı ve mor çizgi ile de özel sektör döviz borcunun büyüme oranı verilmiştir.

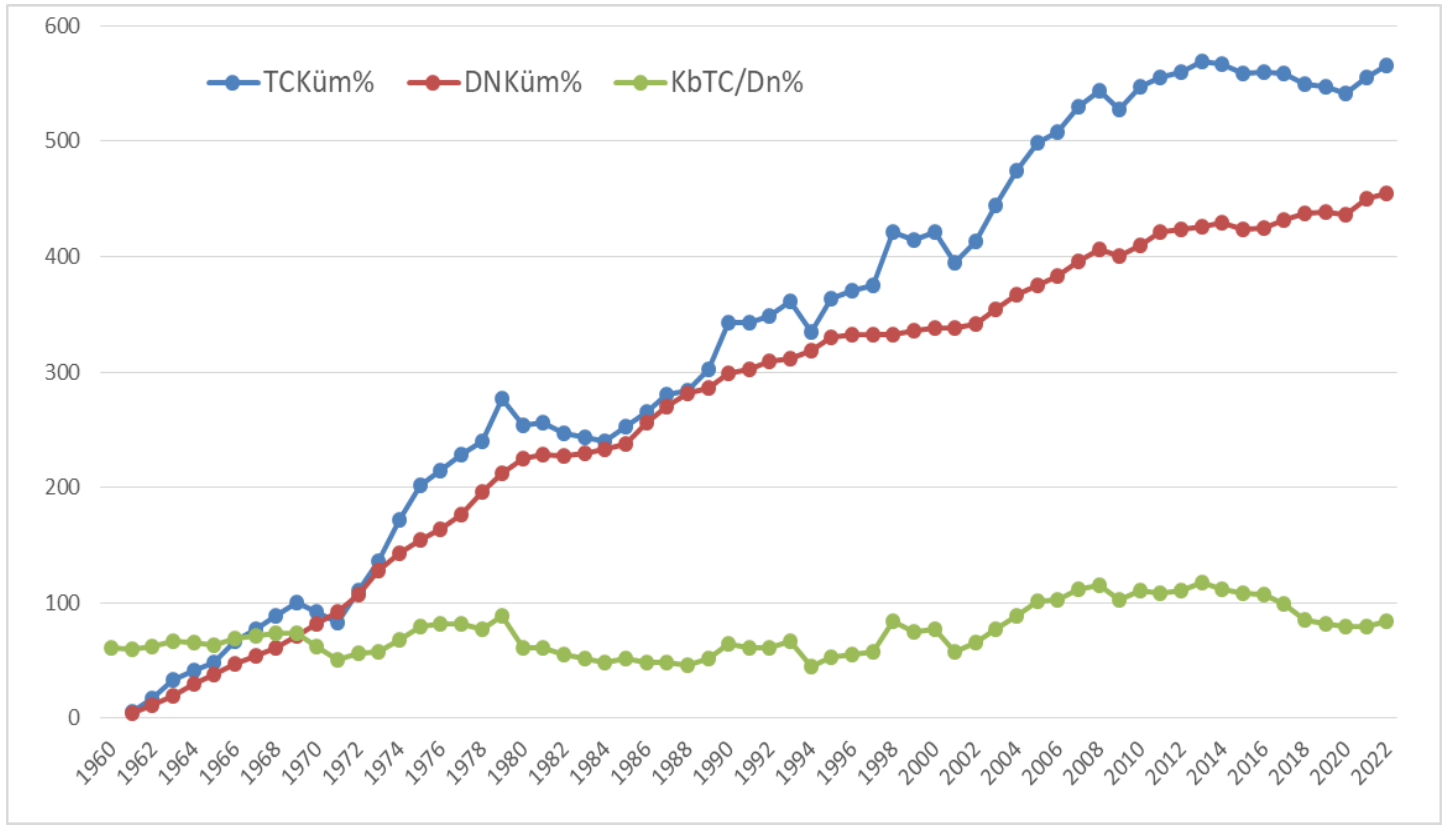
1960-2023 dönemini kapsayan üst çizimde ilk dikkat çeken konu, kamu borcunun GSYH'ya oranı eğilimi olmuştur. 1960'lı, 1980'li ve 1990'lı yıllarda kamu açığının çok üzerinde kamu borçlanması yapılmıştır. Bu dönemlerdeki kamu yatırımlarının büyük ölçüde kaynağı bu borçlanma olmuştur.

Şekil-12'nin alt çiziminde ise kırmızı çizgi ile bütçe harcamalarının GSYH oranı, sarı çizgi ile GSYH cari büyümesi, yeşil çizgi ile bütçe harcamalarının büyümesi gösterilirken mor çizgi ile YiÜFE (Yurtiçi Üretici Fiyatları Endeksi) ve mavi çizgi ile de TÜFE (Tüketici Endeksi) gösterilmiştir. 2000-2024 dönemini kapsayan bu çizimde ilk dikkat çeken konu, bütçe harcamalarının GSYH'ya oranında genel bir durağan eğilimin olduğudur. Her ne kadar 2012-2018 döneminde nispi bir azalma olsa da takip eden dönemde tekrar artış eğilimi başlamıştır. Diğer taraftan bütçe harcamalarındaki artış da enflasyondaki artışla birlikte ciddi oranda yükselmiştir.

Cari değerlerle GSYH büyümesinde de 2018 yılından itibaren büyük artışlar söz konusu olmuştur. Öyle ki 2022 yılında resmi enflasyonların oldukça üzerinde ilan edilmesine karşılık büyümenin 2023 yılı gerçekleşme tahmini ve 2024 yılı hedefinin ciddi biçimde ivme kaybına uğrayacağı yönünde olmuştur.

Konu GSYH büyümesi olunca daha reel bir karşılaştırma ve değerlendirme için bir zaman serisi içerisinde dünya ve Türkiye büyümelerinin izlenmesi faydalıdır. Şekil-13'de bu eğilimler verilmiştir.

Şekil-13. Türkiye ve Dünya Ekonomilerindeki Kümülatif Büyümler ile Kişi Başına Büyüme Eğilimleri. (%)

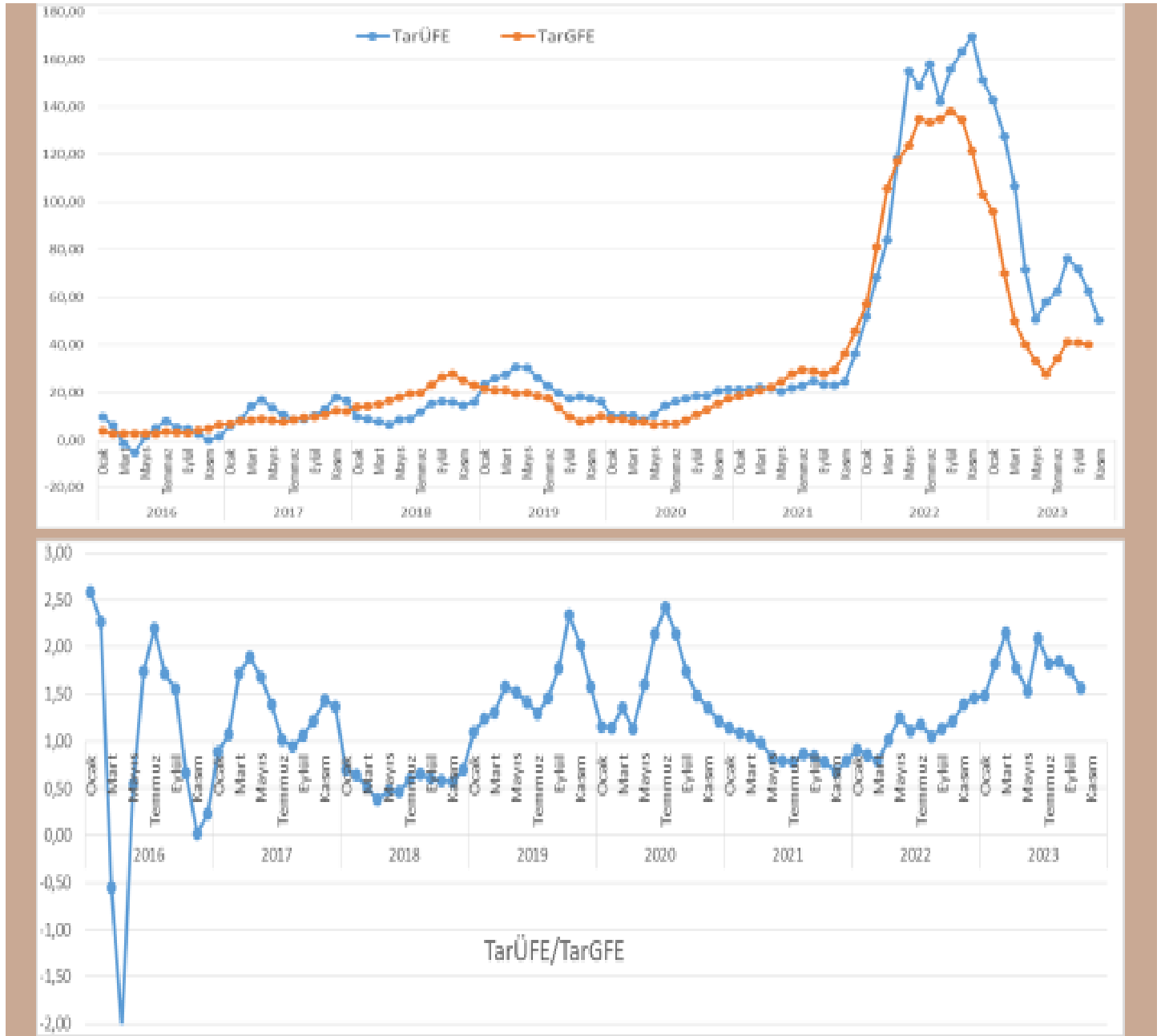

Şekil-13'de 1960-2022 dönemindeki Türkiye ve dünya GSYH büyümelerinin eğilimleri ile kişi başına GSYH payı eğilimi verilmiştir. Kümülatif hesaplamanın nedeni, yıllar itibariyle bağımsız büyüme dalgalanmaları yerine yılların toplamaları itibariyle daha kolay ve sağlıklı karşılaştırmalar yapabilmektir.

Şekil-13'de yeşil çizgi ile Türkiye'deki kişi başına GSYH'nın dünyadaki kişi başına GSYH'ya oranı gösterilmiştir. Mavi çizgi ile Türkiye GSYH'sının yıllar itibariyle kümülatif büyümesi ve kırmızı çizgi ile de dünya GSYH'sının yıllar itibariyle kümülatif büyümesi gösterilmiştir. Buradaki gösterimler cari USD birimindedir.

63 yıllık dönemde kişi başına Türkiye GSYH'sının dünya GSYH'na oranı, durağan bir eğilim içerisinde olmuştur. Dünya kişi başına GSYH'nın bir miktar üzerinde olduğumuz 2010-2013 dönemi hariç hiçbir zaman dünya ortalamasını yakalayamamışız. Bu dönemde 2013 yılındaki 117 değeri, dünya ortalama kişi başına gelirinin %17 üzerine çıktığımızı göstermektedir. Son yıllarda ise bu düzey ortalama %70'li paya düşmüştür. Diğer taraftan 1979 ve 1998 yıllarında dünya ortalama gelirine %90 pay ile yaklaşmak söz konusu olmuş ancak ortalama düzeye çıkamamıştır.

Şekil-14. Tarımsal Üreticiler Fiyat Endeksi ve Tarımsal Girdi Fiyatları Endeksi Eğilimleri. (%)

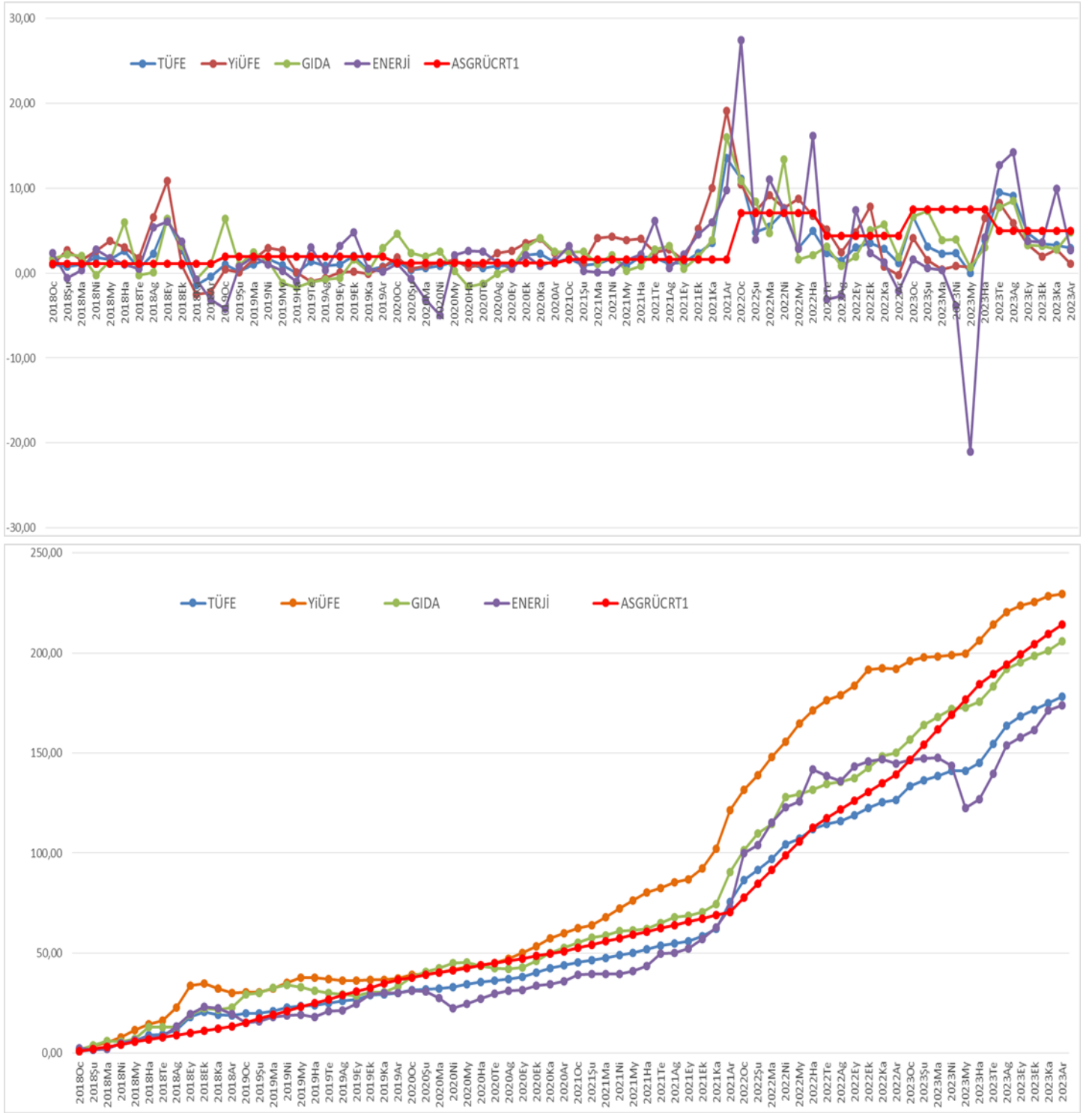

Şekil-14'ün üst çiziminde mavi çizgiyle TarÜFE (tarımsal üreticiler fiyat endeksi) ve turuncu çizgiyle de TarGFE (tarımsal girdi fiyatları endeksi) eğilimleri 2016-2023 dönemi için aylar itibariyle verilmiştir. Buna göre 2022 ve 2023 yıllarında aylar itibariyle tarımsal üreticilerin ellerine geçen fiyatlar, kullandıkları girdilerin fiyatlarından daha yüksek seyretmiştir. Ancak 2016-2021 döneminde bu durum nadiren ve bazı aylar için yaşanmıştır.

Alt çizimde ise bu kez TarÜFE'nin TarGFE'ye oranı eğilimi verilmiştir. Bu oranın 1'in üzerinde kaldığı aylarda ürün fiyatlarındaki artışlar, girdi fiyatlarındaki artışlardan daha yüksek olmuştur.

Burada dikkat edilmesi gereken bir temel konu da tarımsal faaliyetlerle uğraşanların tek maliyet kalemi girdilerden ibaret değildir. Ortalama yarısıdır diyebiliriz. Diğer maliyet kalemlerindeki artışlar burada gösterilmemektedir.

Şekil-15. Tüketici-Üretici-Gıda ve Enerji Enflasyonları ile Asgari Ücret Eğilimleri. (%)

Şekil-15'deki üst çizim, aylar itibariyle 2018-2023 dönemindeki enflasyonlar ve asgari ücret karşılaştırmaları gösterilmiştir. Alt ve üst çizimlerde mavi çizgi ile TÜFE, turuncu çizgi ile YİÜFE, yeşil çizgi ile GIDA (gıda enflasyonu), mor çizgi ile ENERJİ (enerji enflasyonu) ve kırmızı çizgi ile de ASGRÜCRT1 (asgari ücret) eğilimleri verilmiştir.

Üst çizimde aylar itibariyle bu göstergelerin değişimleri gösterilmiştir. Burada en dikkat çekici konu, tüm dönemi kapsayan 72 ay içerisinde aylık asgari ücret artışı sadece 2023 yılı Mart-Nisan-Mayıs aylarında yaşanmıştır. Diğer 69 ay boyunca asgari ücret artışları mutlaka bazı enflasyonların çoğu kez de tüm enflasyonların altında kalmıştır.

Alt çizimde bu etkileşimlerin kümülatif (birikimli) gösterimi yapılmıştır. Asgari ücret 2023 yılı Nisan ayından itibaren sadece YİÜFE (yurtiçi üretici enflasyonu)'nın altında kalmıştır. Gerideki tüm zamanlarda asgari ücret, kümülatif değerlerde de enflasyonların altında kalmıştır.